

Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri Üzerine Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi*

Bibliometric Analysis of Study on Audit, Audit Quality And Audit Fees

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Scopus veri tabanında denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri üzerine 1954-2022 yılları arasında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizini yapmaktır. Çalışma sonucunda söz konusu alanda 68 yıllık süreç içerisinde 7.057 yayının yapıldığı ve yayınların %84'nün makale türünde olduğu belirlenmiştir. En fazla yayının ise 2019 yılında yapıldığı ortaya konmuştur. Denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla yayın yapan ülke ABD (2.479 yayın), en fazla yayın yapan kuruluş UNSW Sydney (107 yayın) ve en fazla yayına yer veren dergi Managerial Auditing Journal (514 yayın) olmuştur. Söz konusu alanda en fazla yayın veren yazar ise 44 yayın ile Raghunandan, K. olmuştur. Son olarak denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla atıf alan eserin ise 1981 yılında DeAngelo, L.E. tarafından kaleme alınan "Auditor size and audit quality" adlı çalışma olduğu (2.474 atıf) belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Denetim Kalitesi, Denetim Ücreti, Scopus, Bibliyometrik Analiz.

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct a bibliometric analysis of auditing, audit quality, and audit fees studies published in the Scopus database between 1954 and 2022. According to the findings of the study, 7,057 publications were published in the field over a time span of 68 years, with articles accounting for 84% of the total. The year with the most publications was determined to be 2019. The country with the most publications in the field of auditing, audit quality, and audit fees was the United States (2,479 publications), the organization with the most publications was UNSW Sydney (107 publications), and the journal with the most publications was the Managerial Auditing Journal (514 publications). Raghunandan K. was the author with the most publications in this discipline, with 44. Lastly, DeAngelo, L.E.'s 1981 article "Auditor size and audit quality" was the most cited (2,474 citations) publication in the field of auditing, audit quality, and audit fees.

Keywords: Audit, Audit Quality, Audit Fees, Scopus, Bibliometric Analysis.

GİRİŞ

Sermaye piyasasında faaliyette bulunan kurumlar açısından en önemli konulardan biri finansal raporlama konusundaki denetim mekanizmasının sağlıklı işlermesidir. Etkin işleyen bir denetim mekanizması piyasa katılımcıları açısından emniyet supabı işlevi görmektedir. Denetim faaliyetlerinin istenen nitelikte olması işletme yönetimi gibi çıkar grubu kapsamında sayılan yatırımcılar, alıcılar, satıcılar, devlet ve borç verenleri de yakından ilgilendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında denetim, taraflar arasında finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunun güvencesi olarak kabul edilmektedir. Nitekim finansal tablolarda yer alan bilgilerin niteliği çıkar gruplarının alacağı kararları doğrudan etkilemekte ve alınacak kararlar, bu bilgilere göre şekillenmektedir.

Tarihi açıdan bakıldığında finansal tablolara yönelik sağlanan güvence için kabul edilebilir bir seviye arayışı denetim faaliyetleri açısından standart belirleme konusunu gündeme getirmiştir. Geleneksel noktada denetim standartları setinin en önemli unsurlarından biri "kalite" başlığı olmuştur. Denetim sürecindeki kalitenin finansal tabloların gerçeğe uygun sunumuna etki edeceği kanısı bunda etkili olmuştur. Kalite kavramı açısından bakıldığında Uluslararası Denetim Standartları, "Kalite Kontrol Standartları" yanında "Kalite Yönetim Standartları"nın da içerecek şekilde güncellenmiştir.

Denetim faaliyetlerinde kalite konusu denetim standartlarıyla beraber literatürde de ele alınan önemli başlıklardan biri olmuştur. Denetimde kaliteyi etkileyen değişkenlerin neler olduğu üzerinde sıklıkla durulmuş ve denetim firmasının büyüklüğü, bağımsız denetim ücreti, bağımsız denetçinin sahip olduğu özellikler, bağımsız denetçinin sektöre ait uzmanlığı, tahakkuklar, bağımsız denetim hizmet süresi, denetçi rotasyonu ve denetçi görüşü gibi değişkenlerin denetim kalitesi üzerindeki etkisi incelenmiştir (Acar vd., 2011; Akçay ve Bilin, 2018; Tuan vd. 2019). Kaliteyi etkileyen değişkenler yanında kalitenin ölçümü ve elde edilen sonuçların karşılaştırılabilir olması da önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında denetim kalitesinin; denetim faaliyetleri ve denetim firması seviyesinde ölçülmesi esas alınmıştır (KPMG, 2016: 10).

Denetim kalitesini etkileyen başlıca değişkenlerden biri yukarıda da ifade edildiği gibi denetim ücretidir. Bu değişkeni diğer unsurlardan ayıran en belirgin özellik ise kaliteye etkisi bakımından daha karmaşık bir yapıda

* Bu çalışma 02-04 Kasım 2023 tarihlerinde MUFAD tarafından düzenlenen 7. Uluslararası Muhasebe ve Finans Sempozyumunda sunulan bildirin, yeniden gözden geçirilmiş halidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Trabzon, Türkiye.

²Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Trabzon, Türkiye.

Oğuz Yusuf Atasel¹
Bilal Gerekan²

How to Cite This Article

Atasel, O. Y. & Gerekan, B. (2023). "Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri Üzerine Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(71):4186-4191. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.73760>

Arrival: 19 November 2023
Published: 31 December 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

olmasıdır. Denetlenen işletmenin büyüklüğü, denetim riski, denetlenen işletmenin kârlılığı, denetim firmasının büyüklüğü ve denetlenen işletmeye denetim dışı danışmanlık hizmeti verilmesi gibi faktörler denetim ücreti ile denetim kalitesi arasındaki ilişkinin kompleks yapısını ortaya koymaktadır (Akçay ve Bilen, 2018: 242-244).

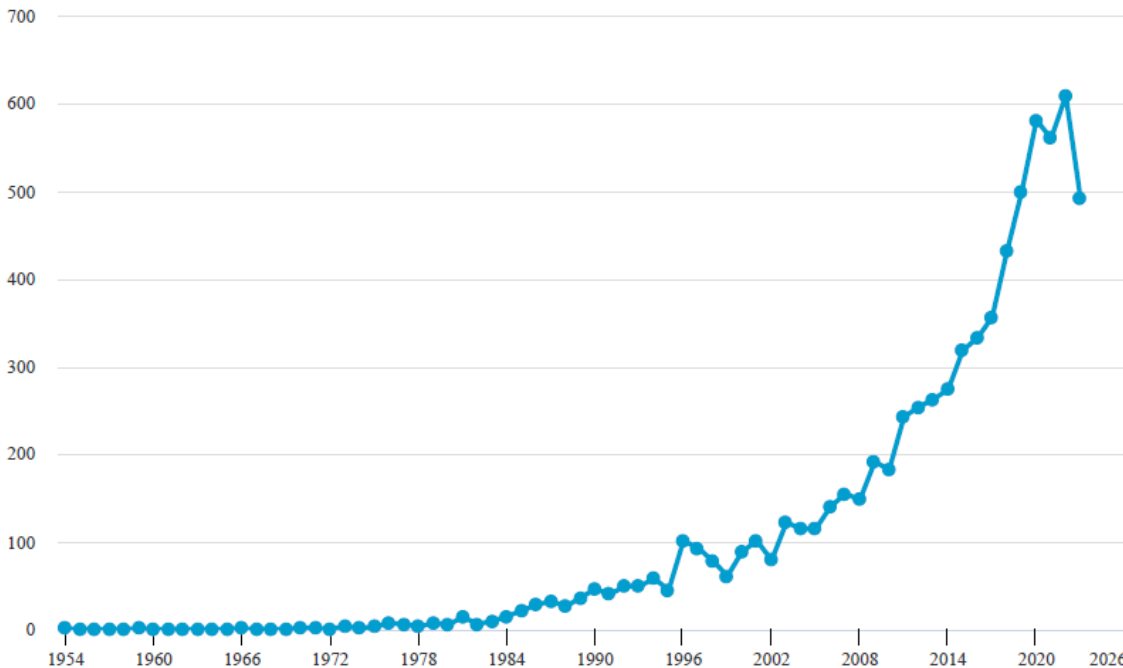
Literatürde genel olarak denetim kalitesi üzerine bibliyometrik çalışmalar (Ciger, 2020, Crucean, 2021) yapılmıştır. Ayrıca literatürde UFRS'ye uyum ile denetim kalitesi üzerine (Fallatah vd., 2021), denetim ve teknoloji arasındaki ilişkinin keşfine yönelik (Lamboglia vd., 2021) kamu sektöründe denetim kalitesi üzerine (Maggiorani, 2022) bibliyometrik analiz yapan çalışmalar vardır. Ancak literatürde denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı denetim faaliyetleri açısından güncelliğini her dönem koruyan kalite ve kalite değişkenleri arasında kompleks yapısı nedeniyle diğerlerinden farklılaşan denetim ücreti konusunun ele alındığı bu çalışmada konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışma kapsamında, Scopus veri tabanında yer alan; denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri üzerine 1954-2022 yılları arasındaki çalışmaların bibliyometrik analizine yer verilmiştir. Yayın sayısı, yayın türü, yayın yapılan ülke, kuruluş, dergi ve yazar bilgisi açısından elde edilen verilerin ele alındığı çalışmada öncelikle metodoloji bölümüne daha sonra ise bulgulara yer verilmiştir. Çalışma sonuç ve değerlendirme başlığıyla sonuçlandırılmıştır.

METODOLOJİ

Bu çalışmada yöntem olarak bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, “belirli bir alanda çok sayıda yayınlanmış literatürü gözden geçirmeye yönelik benzerliklerin görselleştirilmesine (visualization of similarities - VOS) dayalı nicel bir yöntemdir”. Bu yöntemle gelecekteki araştırmacılar için alıntı ve anahtar kelime analizi gibi araçları kullanılarak onlara yol gösterilmektedir. Bibliyometrik yöntem, yazarlar, bağlantılar, dergiler, konuya coğrafi katkı, alıntılar gibi çıktılar sağlamaktadır. Dahası çeşitli disiplinlerde yeni ortaya çıkan araştırma alanlarının ve araştırma iş birliği fırsatlarının belirlenmesinde de yaygın olarak kullanılmaktadır (Atasel, 2023). Bibliyometrik yöntem, araştırılan konu ile ilgili literatüre geniş bir perspektiften bakılmasını sağlamaktadır. Bu çalışmadaki analiz, açık kaynaklı R programı kapsamındaki “bibliometrix” paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir (Aria ve Cuccurullo, 2017, Ciger, 2020). Bu çalışmaya Scopus veri tabanında İngilizce olarak yayınlanan, başlığında “denetim”, “denetim kalitesi” ve “denetim ücreti” bulunan makaleler, bildiriler, kitaplar ve kitap bölümleri dâhil edilmiştir.

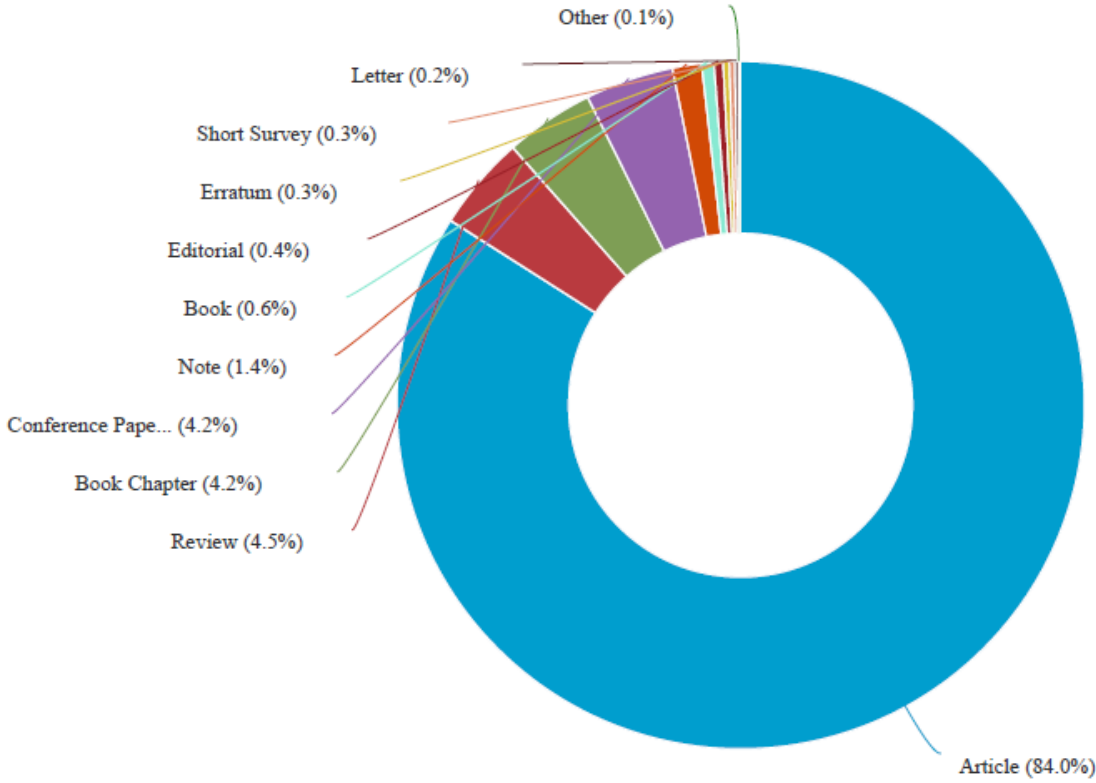
BULGULAR

Bu başlık altında denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri ile ilgili 1954-2022 yılları arasında Scopus veri tabanında yapılan çalışmaların sırasıyla; yıllar itibarıyla sayısına, yayın türlerine, ülkelere ve kuruluşlara göre dağılımına, söz konusu alanda en fazla yayın yapılan dergilere ve yayın yapan yazarlara yer verilmiştir. Grafik 1’de 1954-2022 yılları arasında denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri ile ilgili yapılan çalışmaların sayısına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Grafik 1: 1954-2022 Yılları Arasında Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili Yapılan Çalışmaların Sayısı

Grafik 1’den görüleceği üzere 1954 yılından itibaren denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında 2022 yılına kadar artış ve azalışlar olmasına rağmen 2012 yılından 2019 yılına kadar sürekli artış yaşanmıştır. Söz konusu alanda toplam 7.507 yayın yapılmıştır. Grafik 2’de ise incelenen konuyla ilgili yapılan yayınların türüne yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Grafik 2: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili Yapılan Çalışmaların Türleri

Grafik 2’den görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla makale (6.306 adet) türünde yayın yapılmış olup bunu inceleme (338 adet), kitap bölümü (315 adet) ve bildirimler (315 adet) izlemiştir. Tablo 1’de incelenen konuyla ilgili en fazla yayın yapan ülkelere yer verilmiştir.

Tablo 1: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili En Fazla Yayın Yapan Ülkeler

Ülke Adı	Yayın Sayısı	Ülke Adı	Yayın Sayısı
ABD	2.479	Almanya	187
Birleşik Krallık	747	Yeni Zelanda	177
Avustralya	621	Tayvan	132
Çin	421	Sudi Arabistan	127
Malezya	318	Hollanda	120
Kanada	315	Fransa	112
Endonezya	299	Ürdün	110
Hong Kong	206	Singapur	97
Güney Afrika	205	İtalya	87
İspanya	191	Hindistan	85

Tablo 1’den görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla yayın yapan ülke 2.476 yayın ile ABD olurken, ikinci ülke 747 yayın ile Birleşik Krallık, üçüncü ülke ise 621 yayın ile Avustralya olmuştur. Tablo 2’de ise incelenen konuyla ilgili en fazla yayın yapan kuruluşlara yer verilmiştir.

Tablo 2: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili En Fazla Yayın Yapan Kuruluşlar

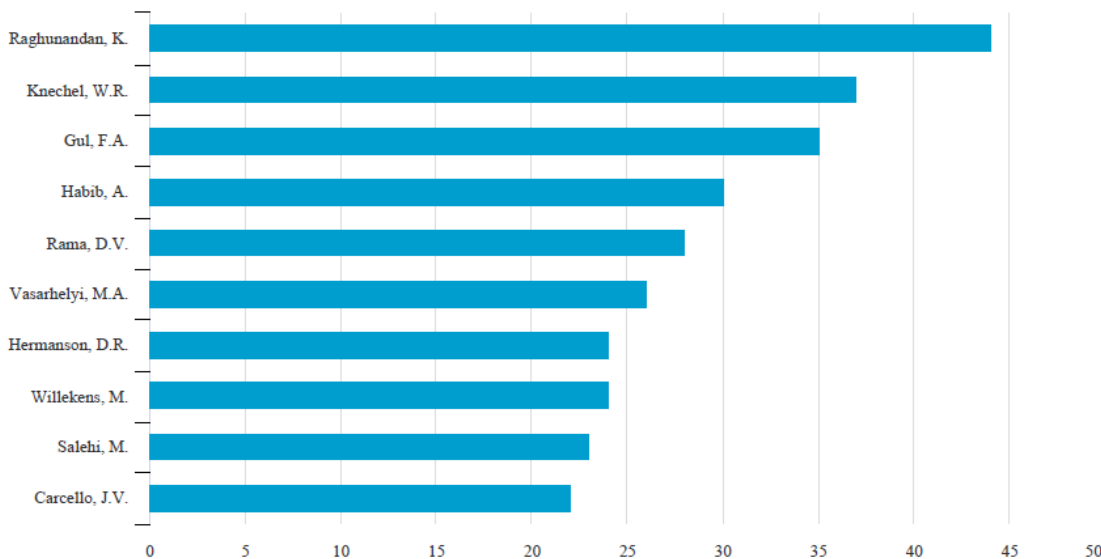
Kuruluş Adı	Yayın Sayısı
UNSW Sydney	107
Monash University	75
City University of Hong Kong	72
Deakin University	65
University of Florida	64
Universiti Utara Malaysia	62
Florida International University	62
The Hong Kong Polytechnic University	61
Texas A&M University	59
The University of Manchester	57

Tablo 2’den görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla yayın yapan kuruluş 107 yayın ile UNSW Sydney olurken, söz konusu kuruluşu 75 yayın ile Monash University, 72 yayın ile City University of Hong Kong, 65 yayın ile Deakin University, 64 yayın ile University of Florida izlemiştir. Tablo 3’de incelenen konuyla ilgili en fazla yayına yer veren dergilere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili Yapılan Çalışmalara En Fazla Yer Veren Dergiler

Dergi Adı	Yayın Sayısı
Managerial Auditing Journal	514
Auditing	356
Contemporary Accounting Research	231
International Journal of Auditing	209
Accounting Review	177
European Accounting Review	126
Journal of Accounting and Public Policy	124
Accounting Horizons	124
Accounting and Business Research	101
Accounting Organizations and Society	96
Current Issues in Auditing	76
Accounting and Finance	75
Australian Accounting Review	70
Journal of Corporate Accounting and Finance	69
Academy of Accounting and Financial Studies Journal	69
Advances in Accounting	68
Cogent Business and Management	66
Journal of Accounting Research	63
Journal of Accounting Auditing And Finance	62
Asian Review of Accounting	62

Tablo 3’ten görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla yayına yer veren dergi 514 yayın ile “Managerial Auditing Journal” olurken, bu dergiyi 356 yayın ile “Auditing”, 231 yayın ile “Contemporary Accounting Research” ve 209 yayın ile “International Journal Of Auditing” dergileri izlemiştir. Grafik 3’te incelenen konuyla ilgili en fazla yayın yapan yazarlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Grafik 3: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili En Fazla Yayın Yapan Yazarlara İlişkin Bilgiler

Grafik 3'ten görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında 44 yayın ile en fazla yayın yapan yazar Raghunandan, K. olurken, bu yazarı 36 yayın ile Knechel, W.R., 35 yayın ile Gul, F.A. ve 30 yayın ile Habib, A. izlemiştir. Tablo 4'te incelenen konuyla ilgili en fazla atıf alan yazarlara/eserlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4: Denetim, Denetim Kalitesi ve Denetim Ücretleri ile İlgili En Fazla Yayınına Atıf Alan Yazarlara İlişkin Bilgiler

Yazar	Yılı	Eserin Adı	Yayımlandığı Dergi	Atıf Sayısı
DeAngelo, L.E.	1981	Auditor size and audit quality	Journal of Accounting and Economics	2.474
Klein, A.	2002	Audit committee, board of director characteristics, and earnings management	Journal of Accounting and Economics	2.330
Becker, C.L. vd.	1998	The effect of audit quality on earnings management	Contemporary Accounting Research	1.706
Xie, B. vd.	2003	Earnings management and corporate governance: The role of the board and the audit committee	Journal of Corporate Finance	1.387
Hay, D.C. vd.	2006	Audit fees: A meta-analysis of the effect of supply and demand attributes	Contemporary Accounting Research	847
Abbott, L.J. vd.	2004	Audit committee characteristics and restatements	Auditing	846
Karamanou, I. & Vafeas, N.	2005	The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: An empirical analysis	Journal of Accounting Research	738
Bédard, J. vd.	2004	The effect of audit committee expertise, independence, and activity on aggressive earnings management	Auditing	727
DeFond, M.L. vd.	2002	Do non-audit service fees impair auditor independence? Evidence from going concern audit opinions	Journal of Accounting Research	727
Francis, J.R.	2004	What do we know about audit quality?	British Accounting Review	627

Tablo 4'ten görüleceği üzere denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında 2.474 atıf ile 1981 yılında DeAngelo, L.E. tarafından kaleme alınan “Auditor size and audit quality” adlı çalışma en fazla atıf alan eser olarak tespit edilmiştir. Atıf alma bakımından ilgili eseri 2.330 atıf ile 2002 yılında Klein, A. tarafından kaleme alınan “Audit committee, board of director characteristics, and earnings management” ve 1.706 atıf ile 1998 yılında Becker, C.L. vd. tarafından kaleme alınan “The effect of audit quality on earnings management” adlı çalışmalar izlemiştir. Son olarak araştırma sonucunda en fazla atıf alan eserlerin 1981-2006 yılları arasında yapıldığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, açık kaynaklı R programı kapsamındaki “bibliometrix” paket programı kullanılarak Scopus veri tabanında 1954-2022 yılları arasında yer alan “denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanındaki” çalışmalar bibliyometrik analiz yardımıyla incelenmiştir. Çalışma sonucunda 68 yıllık süre zarfında söz konusu alanda 7.057 yayın yapıldığı tespit edilmiştir. Denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanındaki yapılan yayınların yaklaşık %84'ünün makale olduğu ve en fazla yayının 2019 yılına ait olduğu belirlenmiştir.

Denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla yayın yapan ülke 2.479 yayın ile ABD, en fazla yayın yapan kuruluş 107 yayın ile UNSW Sydney ve en fazla yayına yer veren dergi ise 514 yayın ile Managerial Auditing Journal olmuştur. Söz konusu alanda 44 yayın ile en fazla yayın yapan yazarın Raghunandan, K. olduğu tespit edilmiştir. Son olarak denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında en fazla atıf alan eserin (2.474 atıf ile) 1981 yılında yayımlanan ve DeAngelo, L.E. tarafından kaleme alınan “Auditor size and audit quality” adlı çalışma olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada açık kaynaklı R programı kapsamındaki “bibliometrix” paket programı yardımıyla denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında 68 yıllık süre zarfında ne kadar ve ne tür yayının yapıldığı ortaya konularak, ülkelerin ve kuruluşların söz konusu alana katkı düzeyleri tespit edilmiştir. Dahası ilgili alanda etkili derginin/dergilerin hangisi olduğu ve en etkili yazarın/yazarların kim olduğu, hangi çalışma konularının en çok tercih edildiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile birlikte denetim, denetim kalitesi ve denetim ücretleri alanında yapılan çalışmaların yıllar itibarıyla dağılımı ortaya konularak çalışmaların hangi alanda yoğunlaştığı/yoğunlaşacağı ve hangi alanların önemli olduğu/olacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bakımdan çalışmanın söz konusu alanda çalışma yapacaklara yol göstermesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, D., Senal, S., & Usul, H. (2011). Bağımsız denetim kalitesi: denetim firmaları üzerine bir araştırma. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11 (22), 273-306.
- Akçay, A., & Bilen, A. (2018). Denetim kalitesi ve göstergeleri. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 40, 227-256.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An r-tool for comprehensive science mapping analysis. Journal of Informetrics, 11(4), 959-975.
- Atasel, O. Y. (2023). Kazanç yönetiminin bir türü olarak kârın istikrarlı hale getirilmesi: 1978-2022 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar üzerine bibliyometrik bir analiz, Ünvar, İ. (Ed.), Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar XII (içinde 137-152), Eğitim Yayınevi, Konya.
- Ciger, A. (2020). Audit quality: A bibliometric analysis (1981-2020). Scientific Annals of Economics and Business, 67(4), 473-494.
- Cruceana, A. C. (2021). A bibliometric analysis of the audit quality at global level. Proceedings of the 16th International Conference Accounting and Management Information Systems AMIS 2021, June 09 – 10, 2021, Romania.
- Fallatah, E., Saat, N. A. M., Shah, S. M., & Chong, C. W. (2021). A bibliometric study of IFRS adoption and audit quality. Academy of Accounting and Financial Studies Journal, 25(4), 1-14.
- KPMG (2016). Denetim kalitesi nedir ve nasıl ölçülür?. KPMG Türkiye Denetim Komitesi Enstitüsü, 26 Nisan 2016.
- Lamboglia, R., Lavorato, D., Scornavacca, E., & Za, S. (2021). Exploring the relationship between audit and technology: A bibliometric analysis. Meditari Accountancy Research, 29(5), 1233-1260.
- Maggiorani, M. (2022). A systematic and bibliometric review of the audit quality in the public sector. International Journal of Business Innovation, 1(1), e27682-e27682.
- Tuan, K., Besen, R., & Saygı, A. (2019). Bağımsız denetimde kalite göstergeleri: Literatür incelemesi. Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 23 (2), 211-227.